

10 факта, които специалистите по дислексия биха искали всички да знаят

Тори Уейли

1. Хората с дислексия са родени с дислексия

- Изследванията показват, че хората с дислексия са родени с неврологично различие, което се проявява, когато започнат да се учат да четат и пишат.
- Тъй като проявленията започват сравнително рано, симптомите могат да бъдат разпознати и терапията да започне едновременно с процеса на ограмотяване.

2. Симптомите не винаги са това, което очаквате.

„Тя никога не е бъркала „б“ и „g“.

„Той обича да му се чете. Като беше малък можеше дълго да седи до мен и да слуша как чета.“ Понякога родителите и учителите не разпознават дислексията, защото симптомите не отговарят на това, което очакват да видят. Някои дислексици имат сериозни проблеми с огледалното изписване на букви и цифри, но това не важи за всички. Друг знаци, че детето може да е с дислексия са:

- Замяна на думите в изречението с други, запазвайки общия смисъл;
- Запомня думите, но не винаги ги използва на място;
- Може да се справи много добре с диктовката днес, но след няколко дни да допуска

много грешки на същите думи.

3. Дори ако учителят определя, че техниката на четене на детето съответства на възрастта му, това не изключва възможността то да е с дислексия.

Учителите използват най-различни тестове, за да определят доколко знанията и уменията на детето съответстват на възрастта и класа. Някои от тези тестове са базирани на научни изследвания, но повечето пропускат да регистрират симптомите на дислексията като цяло заради начина, по който определят „нивото“ на класа.

4. Не можете да разчитате училището да осигури терапия за вашето дете с дислексия.

Предполага се, че задача на училището е да научи вашето дислексично дете да чете. Но ние непрекъснато чуваме родители, които се оплакват, че детето им не получава подходяща подкрепа в училище.

Безспорно, родителите трябва да търсят начини на въздействие върху училищната система с цел нейното подобряване, но времето, през което чакат това подобрение да се случи, е безценно загубено време за детето.

5. Тестването, което училището /или специализирана комисия/ може да проведе за установяване на обучителни затруднения не е същото като тестването за установяване на дислексия.

Дори детето ви бъде тествано в училище, това може да не помогне.

Училищната система обикновено администрира два типа тестване:

1. Широк набор от оценъчни тестове;
2. Набор тестове за интелигентност;

Проблемът на децата с дислексия, които обикновено са доста интелигентни, е, че може да покажат резултати „в норма“ и при двете тествания, като при това дислексията ще си остане недиагностицирана.

Това, което се оценява при тестване за установяване на дислексия, особено в началните класове, не е само доколко техниката на четене на детето съответства на възрастта/на класа му, но и какви стратегии използва. Деца, които запомнят визуално думите, може да създават впечатление, че четат сравнително добре, но когато обемът материали за четене нарасне (в по-горните класове) пропуските в основните или четивни умения започват да създават сериозни проблеми. Тези деца също се нуждаят от помощ, макар съответните училищни тестове да не ги поставят в категорията на учениците със специфични обучителни потребности.

6. Правото на облекчения в училище не замества терапията

След като дислексията е вече установена, детето може да получи право на т. нар. Индивидуален обучителен план (ИОП). Този план се разработва с цел детето да получи подкрепа в справяне с училищните изисквания, както и някои допълнителни права – например удължено време на тестове/изпити. Всичко това може да доведе до повишаване на оценките на детето в училище, но в никакъв случай не може да замести терапията. Правата няма да научат детето ви да чете добре или да пише правилно.

7. Започнете терапията рано, за да избегнете академичните и емоционални проблеми.

Предполагам сте чували, че чужд език се учи много по-лесно на млади години. Същото е с четенето.

Ако училището не е в състояние да предостави терапията, от която детето се нуждае, не чакайте нещо да се промени. Може да се наложи и да платите за терапията, но цената на чакането нещата да се разрешат от само себе си е много по-висока.

- Първо, финансовите разходи се увеличават, когато детето е по-голямо, защото изисква по-дълъг период на терапия.
- И по-важното: проблемът има огромна цена, която детето ще плаща цял живот, ако не се научи да чете добре навреме. Постоянните трудности в училище ще доведат детето до извода, че е глупаво, че четенето и ученето са за другите и няма смисъл да полага напразни усилия. Подобни заключения са причина за повишеното ниво на депресия и агресивност при хората с дислексия.

8. По-важен е специалистът, предоставящ терапията, отколкото методиката

Родителите често питат: „Коя е най-добрата програма за моето дете?“ – независимо дали възнамеряват да платят за терапията, или сами да я прилагат.

Използването на научно доказали полезността си материали е от изключително значение, но това далеч не е достатъчно.

Всеки човек с дислексия притежава различен, специфичен набор от затруднения и емоционални характеристики, които изискват индивидуален, специален подход и внимание. Това означава, че дори да се открие най-подходящата методика и тя да се приложи според всички инструкции, това все още не е достатъчно, за да се постигне желаният резултат. Освен това няма методика, която да е добра за абсолютно всички

деца с дислексия.

Начинът, по който се провежда терапията е също толкова важен, колкото и използваната методика

Дори ако откриете висококачествена, добре структурирана, скъпа терапия и обучен специалист, това не е гаранция, че потребностите на детето ще бъдат удовлетворени. Следните аспекти от терапията са особено важни:

- Специално внимание и индивидуален подход: училището практически не може да осигури индивидуална работа или работа в малки групи за всички нуждаещи се деца и по всички учебни предмети; а това се е доказало като най-ефективен начин на работа;
- Повторения: учениците с дислексия се нуждаят от системна работа, с повтарящи се упражнения, за да овладеят нужните умения; както и от коригиране на грешките на момента;
- Индивидуален темп на работа: ефективната интервенция е тази, която е съобразена с индивидуалния темп на работа на всяко дете, а това е трудно да се осъществи в условията на класната стая и дори при работа в малки групи. Училището често е притиснато от необходимостта да следва определена учебна програма и учителите налагат темп на работа, който е твърде бърз за някои ученици;
- Мотивация: интервенцията, предоставена в рамките на учебния ден, често е за сметка на някой от учебните предмети. В случаите, когато детето трябва да пропусне часа по предмет, който му е приятен и с който се справя с лекота (музика, рисуване, физическо) и да посвети това време на трудното за него четене и писане, неминуемо поражда негативни емоции у детето, води до отхвърляне на терапията и съществено намалява ефекта от работата.

10. Вярвайте, че успехът е възможен!

Всеки път, когато пиша становище, ми се иска да го съпроводя със задушевен разговор и прегръдка. До момента на установяване на дислексията и детето, и родителите му са преминали през толкова много трудности. Бих искала да мога да ги уверя, че от този

момент нататък нещата ще вървят гладко, но истината е, че битката едва започва. И все пак постоянно научаваме за хора с дислексия, които успяват в най-различни професии. Има лекари, адвокати, политици, бизнесмени, артисти... Потенциалът, заложен у детето е това, от което се нуждае обществото, и не бива да се допуска дислексията да попречи на неговото реализиране. Всяко дете притежава определени умения и силни страни, които имат по-дълбоки корени отколкото дислексията и има светлина в края на тунела.

Вярвайте, че успехът е възможен!

За автора:

От 2003 Тори Уейли работи като подкрепящ учител за деца със специално образователни потребности в начално училище. Още след първата година в училище стремежът ѝ да подобри резултатите на учениците си с дислексия, я отвежда в образователния център Neuhaus, където преминава обучение за работа по системата Ортън-Гилингам. „Бях много объркана, защото не знаех как да помогна на моите ученици с дислексия. Прекарах цялото лято в изучавайки проблема и бях изумена от напредъка, който моите ученици постигнаха през следващата учебна година!“. От този момент, Тори прилага методиката на английски и испански с ученици в три щата ха САЩ. Завършва магистратура през 2009, а после и Специална педагогика в колежа Пийбоди на университета Вандербилт, насочвайки вниманието си най-вече към образователните стратегии в помощ на ученици с обучителни затруднения. В началото на 2014 година, година, посветена на обследване на ученици, Тори се присъединява към групата Lexercise. Когато не е на работа, Тори обича да чете, да готви, да градинарства и да

прекарва възможно повече време сред природата.